

Pedagogiskt bokslut för år 2003

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PEDAGOGISKT BOKSLUT FÖR ÅR 2003	2
SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	2
FRAMÅTBLICK.....	6
INLEDNING	7
FÖRSKOLEVERKSAMHET	9
<i>Verksamhetsöversikt</i>	9
<i>Granskning/bedömning</i>	11
FÖRSKOLEKLASS, GRUNDSKOLA OCH SKOLBARNOMSORG.....	14
<i>Verksamhetsöversikt</i>	14
<i>Granskning/bedömning</i>	18
GYMNASIET.....	27
<i>Verksamhetsöversikt</i>	27
<i>Granskning/bedömning</i>	30
SÄRSKOLA - GYMNASIESÄRSKOLA.....	34
<i>Verksamhetsöversikt</i>	34
<i>Granskning/bedömning</i>	35
KOMMUNAL VUXENUTBILDNING.....	36
<i>Verksamhetsöversikt</i>	36
<i>Granskning/bedömning</i>	37
MUSIKSKOLAN	39
<i>Verksamhetsöversikt</i>	39
<i>Granskning/bedömning</i>	40
ORDFÖRKLARINGAR.....	42
BILAGOR/NYCKELTAL	43

Pedagogiskt bokslut för år 2003

Sammanfattning och slutsatser

Utgångspunkten i det pedagogiska bokslutet är föregående års förslag till förbättringsområden. Bedömningen är att kvaliteten, i likhet med tidigare år, överlag är hög.

Det kärvare ekonomiska läget i kommunen kan dock medföra försämringar, framförallt inom förskolan, där barngruppernas storlek nu har nått en nivå där ytterligare ökning inte kan ske. Å andra sidan finns sannolikt goda förutsättningar inom gymnasieskolan att upprätthålla en högkvalitativ verksamhet med mer begränsade resurser.

Granskningsplanen för år 2003 omfattade i sammandrag följande områden:

- Normer och värderingar (alla)
- Åtgärder mot mobbning (alla)
- Fysisk aktivitet (alla)
- Dokumentation/skriftlig information (förskola, grundskola)
- Läsinläring (förskoleklass/grundskola)
- Förbättrad samverkan mellan förskoleklass och grundskola
- ANT-information år 5-9
- Naturvetenskap och teknik (grundskola, gymnasium)
- Internationell dimension (gymnasium)

Normer och värderingar samt åtgärder mot mobbning

Alla enheter arbetar mycket med värdegrundsfrågor. En fördjupad granskning av det sociala klimatet vid de tre 7-9 skolorna bör dock ske under kommande år mot bakgrund av Skolverkets oro för att den sociala miljön i skolan upplevs som hårdare. De statsbidragsfinansierade kamratstöderna som nu finns på flera skolor fyller en viktig funktion.

Förebyggande arbete mot mobbning bedrivs målmedvetet inom alla verksamheter och måste fortsätta. Måluppfyllelsen är god, men når inte det mål som kommunfullmäktige har fastställt, nämligen att 100 procent av elever/föräldrar/personal skall vara mycket nöjda eller nöjda med individuell omsorg och trygghet.

Fysisk aktivitet

Många aktiviteter pågår på förskolor och skolor för att stimulera barnens/eleverna fysiska aktivitet. I stort sett är elever och föräldrar nöjda med skolans förmåga att uppmuntra till regelbundna fysiska aktiviteter.

Under år 2003 gjordes ett tillägg i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo94) enligt följande: ”Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Skolan skall sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen”. Med anledning av detta tillägg bör skolornas åtgärder ytterligare uppmärksammas. Även hälso- och livsstilsfrågor skall uppmärksammas.

På gymnasienivå pågår många aktiviteter för att öka elevernas fysiska aktivitet. Som ett exempel kan nämnas att B-kursen i idrott är obligatorisk vid två gymnasieskolor.

Dokumentation/skriftlig information

Granskningen har inom detta område utförts genom verksamhetsbesök i förskoleklasser och grundskola samt genom enheternas egna kvalitetsredovisningar. Syftet har varit att ta reda på hur den skriftliga informationen till föräldrarna ser ut, när den används och vilka eventuella förändringar som planeras.

Hur mycket, och vad förskolorna dokumenterar varierar något. Den mer omfattande dokumentationen sker i samband med utvecklingssamtalen och utarbetandet av utvecklingsplaner. Utvecklingssamtal genomförs i allmänhet två gånger per år.

Resultatet inom förskoleklass/grundskola visar att de flesta resultatenheter idag använder sig av någon form av skriftlig information och då framförallt individuella utvecklingsplaner. Utformning av blanketter och redskap varierar mycket. Förändringsarbete pågår på många enheter i syfte att skapa en mer homogen information.

Måluppfyllelsen är god men kan förbättras inom förskoleklass och grundskola. Den vanligast förekommande skriftliga informationen idag är utvecklingsplaner/studieplaner, som utarbetas av lärare – elev – förälder tillsammans under utvecklingssamtalet. Detta ger en framåtblick, d v s vart skall eller vill eleven/barnet nå och hur skall detta gå till?

Den enhetliga form för skriftlig information, som ett eventuellt datastöd skulle kunna ge är fortfarande på planeringsstadiet. Skälen är både organisatoriska och ekonomiska. Alla enheter är heller inte positiva till att använda ett enhetligt IT-stöd. I samband med att förvaltningen lämnade en granskningsrapport till barn- och utbildningsnämnden i januari 2004 uppdrog nämnden åt förvaltningen att föreslå åtgärder i syfte att stimulera utveck-

lingen av förskoleklassernas och grundskolornas arbete med skriftlig information.

Läsinlärning

Argumenten för fördjupad granskning av elevernas läsutveckling är i huvudsak två. För det första pekar studier på den strategiska roll som läsningen har för all vidare inlärning. För det andra förmedlar lärarutbildningen inte tillräcklig kompetens inom området.

Utvecklingsarbete pågår på skolorna med att kompetensutveckla personal och införa läsutvecklingsschema (LUS). Ekebys-, Enebybergs- och Stocksunds resultatenheter liksom Vasaskolan arbetar redan med detta verktyg.

Två internationella studier har gjorts under året. 16 000 svenska elever i skolår 3 och 4 deltog. Den ena studien var en trendstudie med jämförande material från 1991.

Svenska elever skolår 4 fick den högsta genomsnittliga poängen av samtliga deltagande länders barn. När resultaten från trendstudien jämförs med den som gjordes 1991, nyanseras dock bilden. Svenska tredjeklassare har sämre läsförståelse, särskilt när det gäller längre texter, än motsvarande svenska elever tio år tidigare. Läsastigheten har också försämrats och mindre fritid ägnas åt läsning. Det är emellertid för tidigt att göra långtgående tolkningar och många faktorer behöver analyseras ytterligare.

Under våren 2004 kommer förvaltningen att granska läsinlärning i förskoleklass och skolår 1.

Förbättrad samverkan mellan förskoleklass och grundskola

Förvaltningen pekade i förra årets pedagogiska bokslut på de utvecklingsmöjligheter som finns genom att öka nätverks- och erfarenhetsutbytet. Olika insatser var också aviserade under år 2003.

Resultatet av samverkan mellan personal bör under nästkommande år granskas i en riktad effektstudie. Arbetsätt och ämnens kursplaner tillsammans med betygskriterier skall fungera som en helhet från förskoleklass till år 9. Detta gäller framför allt förskoleklass - skola samt skolår 4-9, särskilt övergången mellan skolår 6 och 7. Samverkan mellan skolår 6 och 7 består i dag framförallt i en överlämnandekonferens på vårterminen.

Av organisatoriska skäl är det idag svårt att bedriva samverkan mellan skolorna då eleverna kan söka till tre högstadieskolor inom kommunen. Timplanen är dock anpassad mellan överlämnande skolor i kommunen.

De små enheterna lyckas bättre eftersom personalen ofta ingår i ett gemensamt arbetslag. Detta gäller framförallt för Danderyds Montessori, Elevverket, Vendestigen och Ösby skolor.

ANT-information

Ett fortsatt förebyggande arbete mot användandet av alkohol och droger kommer att krävas. Arbetsplaner och/eller handlingsplaner bör upprättas i de fall som de saknas. ANT-informationen till de yngre åldrarna (skolår 5 -) kan bli tydligare.

Naturvetenskap och teknik

Beskrivningen av olika aktiviteter på resultatenheterna visar att mycket arbete pågår för att stimulera och tidigt ta tillvara elevernas intresse för naturvetenskapliga och tekniska studier. Kompetensutveckling av personal inom området förekommer. Ett par enheter redovisar ett ökat intresse för att söka till naturvetenskapligt program på gymnasiet eller bara ett allmänt ökat intresse för ämnena. IT-stöd och teknisk utrustning varierar fortfarande mycket mellan skolorna.

Gymnasieskolorna arbetar medvetet med att ta till vara och att stimulera elevernas intresse för naturvetenskapliga och tekniska studier. Nya utbildningsprogram med naturvetenskaplig profil har skapats vid Danderyds gymnasium och Didaktus gymnasium.

Förvaltningen föreslår att projektmedel för år 2004 bl a skall riktas till projekt inom naturvetenskap och teknik.

Internationell dimension

Gymnasieskolorna redovisar intressanta samarbeten och utbyten med flera internationella partners för att ge utbildningen en internationell dimension.

Danderyds gymnasium erbjuder två program med internationell inriktning.

Framåtblick

Sammantaget kan konstateras att förskolorna och skolorna i Danderyds kommun visar upp en pedagogisk verksamhet av mycket hög kvalitet. Professionell personal och välutbildade och engagerade föräldrar skapar förutsättningar för att i trygg miljö utveckla verksamheten och ytterligare modernisera undervisningen. Kommunen är i olika nationella undersökningar en av de allra främsta i landet.

Det lokala kvalitetsarbetet måste likväl på flera håll struktureras bättre och utgöra en självklar del av det dagliga arbetet. Förvaltningens inspektion och enheternas egna beskrivningar av kvaliteten måste ge tillräckligt underlag för att nämnden skall kunna lämna förslag till budget och pengnivå för olika verksamhetsområden. Nämndens förtroendevalda kommer vid olika seminarier att diskutera syfte och innehåll i kvalitetsredovisningarna tillsammans med ansvariga tjänstemän och verksamhetschefer.

Med hänvisning till framkomna resultat i årets pedagogiska bokslut bedöms det angeläget att kommande år fördjupa inspektionen inom främst följande områden:

- Trygg omsorg inom förskolan (gruppstorlekar, personalbemanning)
- Läsutveckling på grundskolan
- Socialt klimat år 7-9
- Lugn och rofylld miljö inom skolbarnsomsorgen
- Individanpassning, integrering av elever i resursklass
- Resultat beträffande val av moderna språk i gymnasiet

Det är vidare angeläget att området naturvetenskap och teknik lyfts fram inom alla verksamhetsområden. Barn- och utbildningsnämnden tar i mars ställning till ett förslag om inriktning av fördelning av projektmedel. Förvaltningen föreslår att detta område, liksom metodutveckling av kvalitetsarbetet, prioriteras.

Inledning

Enligt 1 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet (SFS 1997:702, ändr. 2001:649), skall redovisningen innehålla en bedömning i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och vilka åtgärder skolan och kommunen avser att vidta om målen inte har uppnåtts. I sin nuvarande lydelse gäller förordningen från 1 november 2001. Den tidigare regeln om att kommunens skolplan skulle tas som utgångspunkt för skolornas och kommunens redovisning har slopats. De utvalda områdena för 2003 års kvalitetsredovisning i Danderyd stämmer väl överens med den nya förordningstexten genom att valda områden kan ses som delar av de nationellt fastställda målen.

Det pedagogiska bokslutet för år 2002 pekade på ett antal förbättringsområden, som skulle ligga till grund för kvalitetsarbetet under år 2003. Enligt nämndens direktiv för kvalitetsredovisningarna i barnomsorg och skola skall enheterna påvisa vilka resultat man uppnått inom vissa utvalda områden. (Bilaga 2)

Det pedagogiska bokslutet för 2003 redovisar dels en verksamhetsöversikt, dels förvaltningens bedömning av uppnådda kvalitetsmål inom nämndens ansvarsområden inom ramen för fastställd granskningsplan.

Till grund för det pedagogiska bokslutet ligger i huvudsak

- nämndens inspektionsarbete med tillsyn, uppföljning och utvärdering
- enheternas kvalitetsredovisningar
- Skolverkets lägesbedömning för Barnomsorg, Skola och Vuxenutbildning i riket för år 2003 samt publicerade jämförelsetal och övrig statistik
- erfarenheter från medverkan i nordostsektorns observatörsprojekt

Kvalitetsredovisningar

Alla kommunala och fristående skolor har inlämnat kvalitetsredovisningar. Inom barnomsorgen har alla förskolor utom en lämnat in kvalitetsredovisningar. De flesta familjedaghemmen har enskilt eller gemensamt beskrivit sina verksamheter.

Den kommunala musikskolan och en av de tre privata har lämnat in kvalitetsredovisningar. Allmänt kan sägas att de innehåller få jämförbara resultat. Utifrån förvaltningens kunskaper om enheternas faktiska arbete och personalens insatser, bedöms kvalitetsredovisningarna inte ge en fullt rättvis bild.

Enebybergs resultatenhet har på ett föredömligt sätt redovisat bl a enkäter med jämförbara resultat inom de flesta områden. Vasaskolan och Danderyds

gymnasium har på ett överskådligt sätt redovisat förbättringar och utveckling utifrån resultat.

Styrdokument på lokal respektive nationell nivå

Förvaltningen arbetade i bred samverkan med förtroendevalda och enhetschefer under våren fram ett förslag till Utbildningsplan för perioden 2003-2006. Planen följer samma struktur som tidigare. Nya granskningsområden har tillkommit, bl a naturvetenskap och teknik, internationalisering och fysiska aktiviteter. Utbildningsplanen fastställdes av kommunfullmäktige i december.

Granskningen av prioriterade områden har till största delen genomförts under hösten. Eftersom fullmäktige inte fastställde planen förrän i december har arbetet fullgjorts utifrån barn- och utbildningsnämndens anvisning. Några skolor har framfört kritik mot detta.

Gymnasiekommittén presenterade under våren sitt betänkande ”Åtta vägar till kunskap - en ny struktur för gymnasieskolan”. Trots att Danderyds kommun inte var formell remissinstans utarbetade förvaltningen, i samråd med gymnasierektorer i kommunen, ett förslag till yttrande. Förslaget behandlades av barn- och utbildningsnämnden och produktionsstyrelsen. De båda nämnderna beslutade att yttrandet skulle insändas till Utbildningsdepartementet. En proposition i ärendet överlämnas till riksdagen i mars 2004.

Seminarieverksamhet

I samband med att Skollagskommittén presenterade sitt betänkande ”Skollag för kvalitet och likvärdighet”, arrangerade förvaltningen ett seminarium för verksamhetschefer och förtroendevalda under våren. Seminariet leddes av kommitténs sekreterare Ingegärd Hilborn.

I samråd med produktionsledningen genomför förvaltningen varje år en seminarierie, som riktar sig till personal som arbetar inom förskola, skola och skolbarnsomsorg i Danderyd. Syftet är att skapa en mötesplats för idé- och erfarenhetsutbyte mellan pedagoger som arbetar i kommunal och enskild regi.

Två sk Pedagogiska Cafèer anordnades under året. Vid det första föreläste Lars Lagheim om ”Pedagogisk resultatstyrning i praktik och princip” och vid det andra talade Lotta Juhlin på temat ”Den goda kommunikationen, rösten, kroppsspråket och retoriken”

Riktad seminarieverksamhet och utbildning har genomförts inom skiftande områden såsom sekretess, talpedagogik och barns språk.

Förskoleverksamhet

Förskoleverksamhet är det samlade begreppet för förskola, familjedaghem och öppen förskola. Skollagen, Danderyds utbildningsplan samt läroplanen för förskolan (Lpfö98) styr förskoleverksamheten. Läroplanen är vägledande för familjedaghemmen.

Den 1 januari 2003 infördes allmän förskola i Sverige. Det innebär att alla barn skall erbjudas plats från och med höstterminen det år de fyller 4 år. Den allmänna förskolan skall vara avgiftsfri och omfatta minst 535 timmar per år.

Verksamhetsöversikt

Danderyds förskolor erbjuder en mångfald pedagogiska inriktningar såsom Montessori, Reggio Emilia, Fröbel, natur och kultur. Några förskolor har kristen profil.

Inga nya förskolor har tillkommit under året. Ett familjedaghem och ett flerfamiljssystem har nyetablerats.

Maxtaxan infördes vid årsskiftet 2001/2002. Närvarotiderna i förskolan har enligt Skolverkets utvärdering av maxtaxereformen blivit kortare för alla åldersgrupper utom för femåringarna. Förändringen hänger samman med att antalet barn som vistas tre timmar per dag i förskolan har ökat som en följd av generösa regler för barn till arbetslösa och föräldralediga. I Danderyd har ingen anmärkningsvärd närvaroökning noterats. Andelen föräldralediga och arbetslösa i kommunen är mycket låg.

Under senare år har det i Danderyd blivit allt svårare att rekrytera personal med pedagogisk högskoleutbildning till förskolorna. Det har även varit svårt att få tag på vikarier. Detta problem är, enligt Skolverket, något som förekommer i de flesta kommuner i landet. Det minskade antalet utbildningsplatser under 1990-talet har medfört att antalet examinerade förskollärare och fritidspedagoger var mindre än hälften 2001/02 jämfört med 1991/92. Detta är en mycket oroande utveckling. Förskolepersonal skall kunna möta varje barns individuella behov och anpassa verksamheten efter detta. Aktuell forskning visar dessutom att de yngsta barnen är de som bäst behöver utbildad personal.

Gruppstorlekarna inom förskolan ökade kraftigt i början av 1990-talet och fortsatte att öka, om än i långsammare takt, under hela decenniet. Under de senaste åren har gruppstorlekarna ökat, och stabiliserats på en hög nivå, drygt 17 barn per grupp. Sedan 1998 har dock barngrupperna vuxit med i genomsnitt ett barn per år. (Skolverket, mars 2003)

Forskning visar att stora barngrupper har negativ påverkan på barn i förskolan. Särskilt små barn och barn i behov av särskilt stöd påverkas negativt. I många fall avgör lokalerna om gruppstorleken och personaltätheten är ett problem eller inte. Personalen på förskolan beskriver möjligheten att dela upp barnen i mindre grupper som en viktig kvalitetsaspekt. Skolverkets tillsyn visar att lokalerna sällan ger möjlighet att dela upp barnen i mindre grupper. (Skolverket, mars 2003.)

I Danderyd har personaltäthet och andel utbildad personal hållit sig på en relativt stabil nivå under en lång följd av år. En noggrannare genomlysning av situationen med fokus på ovanstående beskrivning av lokalmässiga förutsättningar bör dock göras.

Skolverkets nationella utvärdering av förskolan visar att andelen barn som definieras som i behov av särskilt stöd har ökat i många kommuner. Även i Danderyd tenderar denna grupp att öka. En förklaring kan vara att det finns en koppling mellan denna ökning och de stora barngrupperna. En annan förklaring kan vara att personalen upptäcker barn i behov av särskilt stöd mycket tidigare idag. En tredje förklaring kan vara att läroplanen för förskolan ställer högre krav på barns individuella utveckling och lärande jämfört med tidigare.

Förskolans och skolans resurser är inte sammanslagna i Danderyd. I Skolverkets lägesrapport betonas betydelsen av att dessa resurser är åtskilda.

Flertalet barn i behov av särskilt stöd är integrerade i den ordinarie förskoleverksamheten. Förskolepsykologen arbetar med att ge stöd till personalen kring enskilda barn men arbetar också övergripande med metodutveckling och fortbildning för en hälsofrämjande förskola.

Från förvaltningens sida erbjuds kontinuerligt kompetenshöjande insatser. Under året avslutades en 20-poängsutbildning på halvfart i specialpedagogik för lärare och förskollärare. Ytterligare en sådan utbildning pågår. I samarbete med Talkliniken vid Danderyds sjukhus genomförs fortlöpande kurser i barns språk och teckenkommunikation för förskollärare som arbetar med barn med tal- och språksvårigheter.

Skolverket pekar i sin lägesrapport på att det finns svårigheter med att mäta kvalitén i förskolan. Regeringen har infört ett särskilt statsbidrag för kvalitetssäkring inom förskola och fritidshem, som bland annat kan användas för kompetensutvecklingsinsatser. Skolverket har fått i uppdrag att ta fram allmänna råd för förskolans kvalitet.

Granskning/bedömning

Normer och värderingar

- Personalen skall tillsammans med barn/elever och föräldrar inom ramen för de gemensamma normerna och värderingsgrunderna komma överens om vad som skall gälla för enheten
- En kontinuerlig uppföljning av hur normer och värderingar efterlevs skall finnas med i den årliga utvärdering som görs av samtliga enheter

Måluppfyllelsen är god. Värdegrundsfrågorna är en naturlig del i det dagliga arbetet och diskuteras dagligen. Värdegrundsfrågor diskuteras också på personalmöten, föräldramöten och i samband med utvecklingssamtalen. Läroplanen har stor betydelse för förskolorna och ett ambitiöst arbete läggs ned inom detta område.

Under året har det inte genomförts någon enkät till föräldrar med barn i kommunens förskoleverksamhet. Den senaste gjordes i januari 2002. Där emot genomfördes under maj/juni 2003 en enkät till föräldrar med barn i familjedaghem/flerfamiljesystem. Här framgår att föräldrarna känner sig nöjda/mycket nöjda med den verksamhet som deras barn går i. De upplever att barnen trivs och känner sig trygga.

Arbete mot mobbning

- Alla i verksamheten skall utveckla ökat hänsynstagande
- Mobbning eller annan kränkande särbehandling skall inte förekomma. Alla måste ta ansvar, reagera och rätta till vid minsta ansats till mobbning eller annan kränkande särbehandling

Måluppfyllelsen är god. Av den förskoleenkät som genomfördes under 2002 framgick att 3 procent av föräldrarna upplevde att deras barn hade varit utsatta för någon form av trakasserier. Dessutom ansåg 30 procent att personalen hanterat detta dåligt. Av de handlingsplaner som krävdes in av varje förskola framgick det att enkätresultatet ledde till fördjupade diskussioner mellan personal och med föräldrar. De kommunala förskolorna har utarbetat en gemensam handlingsplan mot mobbning.

I familjedaghemsenkäten uppgav åtta föräldrar att deras barn varit utsatta för någon form av trakasserier. Samtliga föräldrar uppgav att samtliga dagbarnvårdare hanterat detta mycket bra.

Även om detta är ett område som ständigt måste förbättras och utvärderas pågår idag i förskolorna/familjedaghemmen ett medvetet arbete.

Av kvalitetsredovisningarna framgår att man på olika sätt dagligen arbetar med dessa frågor och att vuxna försöker att finnas till hands. De stora barngrupperna kan dock innebära svårigheter att helt uppnå målet.

Barn/elever skall uppmuntras till regelbundna fysiska aktiviteter

Fysiska aktiviteter pågår ständigt såväl inne som ute. Det finns en mycket stor medvetenhet hos personalen om barns behov av rörelse. Förskolornas utemiljö inbjuder ofta till en mångfald fysiska aktiviteter som att klättra, cykla och gunga. Aktiviteterna anpassas till de olika årstiderna. Många förskolor har i sin närmiljö både skog och natur.

I deltidförskolorna med verksamhet 15 timmar per vecka, är utevistelsen i regel begränsad. Flertalet deltidförskolebarn vistas dock även i familjedaghem. Av kvalitetsredovisningarna framgår att dagbarnvårdarna erbjuder många fysiska aktiviteter såväl inne som ute. Även familjedaghemsenkäten visar att barnen får vara ute mycket och föräldrarna anser att såväl ute- som inomhusmiljön är anpassad till barnens behov.

Föräldrar skall genom dokumentation kunna följa sitt barns utveckling under hela förskoletiden.

Måluppfyllelsen är god. De flesta förskolor arbetar med dokumentation och individuella utvecklingsplaner.

Hur mycket och vad förskolorna dokumenterar varierar något. Den mera omfattande dokumentationen sker i samband med utvecklingssamtalen och utarbetandet av utvecklingsplanerna. Utvecklingssamtal genomförs i regel två gånger per år.

Föräldrarna får information om barnet vid det dagliga mötet vid lämning och hämtning. Barnets utveckling dokumenteras bland annat genom portfolio, fotografier och observationer. Några förskolor använder sig av e-post i kommunikationen med föräldrarna.

Några förskolor uppger att det ibland finns för lite tid för dokumentation och uppger detta som ett förbättringsområde.

Sammanfattande omdöme

Danderyds förskolor erbjuder en mångfald pedagogiska inriktningar såsom Montessori, Reggio Emilia, Fröbel, natur och kultur. Några förskolor har kristen profil.

Läroplanens mål synliggörs i den dagliga verksamheten och har påverkat arbetssättet i förskolan. Barnets egen kompetens för lärandet sätts mer i

centrum. Det talas idag om ”det kompetenta barnet”. Personalen är mer handledande och medforskande tillsammans med barnen.

Under senare år har det i Danderyd blivit allt svårare att rekrytera personal med pedagogisk högskoleutbildning till förskolan. Detta är en mycket oroande utveckling. Förskolepersonal skall ha förmåga att möta varje barns individuella behov och anpassa verksamheten efter detta. Aktuell forskning visar att de yngsta barnen är de som bäst behöver utbildad personal.

Skolverkets nationella utvärdering av förskolan visar att andelen barn som definieras som i behov av särskilt stöd har ökat i många kommuner. Även i Danderyd tenderar denna grupp att öka.

Flertalet barn i behov av särskilt stöd är integrerade i den ordinarie förskoleverksamheten. Förskolepsykologen arbetar med att ge stöd till personalen kring enskilda barn men också övergripande med metodutveckling och fortbildning för en hälsofrämjande förskola.

Skolverket pekar i sin lägesrapport på svårigheterna med att mäta kvalitet i förskolan. Skolverket har därför fått i uppdrag att ta fram allmänna råd för förskolans kvalitet.

Sammanfattningsvis kan sägas att måluppfyllelsen är god inom förskolans samtliga fyra uppdrag. Läroplanen har haft stor betydelse som vägledning för förskolorna i deras arbete med värdegrundfrågor.

Förskolorna har utarbetat handlingsplaner mot mobbning. Detta är ett område som ständigt måste uppmärksammas, förbättras och utvärderas. Det pågår idag ett medvetet arbete inom detta område i förskolorna och familjedaghemmen.

Barnens fysiska aktiviteter, såväl ute som inne, fyller en stor del av dagen på förskolan. Förskolornas utemiljö inbjuder till en mångfald av aktiviteter. Någon ytterligare granskning inom detta område bedöms inte som nödvändig.

Hur mycket och vad förskolorna dokumenterar varierar något. Den mera omfattande dokumentationen sker i samband med utvecklingssamtalen och utarbetandet av utvecklingsplaner. Utvecklingssamtal genomförs i regel två gånger/år.

Förskoleklass, grundskola och skolbarnsomsorg

Verksamhetsöversikt

Kundval och konkurrens

I Danderyds kommun väljer alla föräldrar skola för sina barn. De gör ett aktivt val till förskoleklass, skolår 1, skolår 4 och skolår 7. Olika enkätundersökning under året visar att ca 90 procent får sitt förstahandsval tillgodosett. Majoriteten av kommunens elever går i kommunala skolor.

Under året har Elevverket startat en fristående verksamhet för elever från förskoleklass till skolår 3. Stiftelsen Viktor Rydbergs skola förbereder ett övertagande av huvudmannaskapet för Djursholms samskola hösten 2004.

Preliminärt visar 2004 års val till skolår 7, 8 och 9 en balans mellan utbud och efterfrågan.

Förskoleklass

De flesta sexåringarna fanns under 2003 i kommunal förskoleklass.

Tre av förskoleklasserna i Enebyberg har sedan 1998 varit lokaliserade till de kommunala förskolorna på grund av lokalbrist i Brageskolan och Enebyskolan. Den enskilda förskolan Enebydungen har egen förskoleklass. Under läsåret 2004/05 kommer annexet till Enebyskolan att användas för en förskoleklass och skolår 1. I första hand kommer sexåringarna från de små enskilda förskolorna i Enebyberg att erbjudas plats, eftersom dessa inte har möjlighet att bedriva sexårsverksamhet själva.

I Danderyd är personaltätheten i förskoleklass 9 lärare per 100 barn. Personaltätheten har totalt minskat för hela riket från 8,2 till 8,0 årsarbetare per 100 barn.

Andelen personal med pedagogisk högskoleutbildning i förskoleklass var 82 procent 2002/03 i riket jämfört med 68 procent i Danderyd.

Grundskola

Av utrymmes- och organisatoriska skäl kunde inte Vasaskolan i Djursholm erbjuda plats för de ca 70 elever i skolår 4 som önskat plats inför skolstarten höstterminen 2003. Närhetsprincipen trädde därmed in och eleverna erbjöds plats på den skola som låg närmast elevens hem.

Skolvalet till skolår 7 resulterade i en kraftig obalans mellan tillgängliga platser och efterfrågan. Barn- och utbildningsnämnden fastställde därför tillfälliga regler för 2003 års intagning.

Flexibel skolstart

Danderyds kommun ansökte i oktober hos Utbildningsdepartementet om att få starta försöksverksamhet med flexibel skolstart. Totalt ansökte ett tiotal kommuner. Regeringen beslutade i november att ge Skolverket i uppdrag att utreda konsekvenserna av flexibel skolstart. Utbildningsdepartementet har i avvaktan på resultatet av Skolverkets utredning därför beslutat att lämna samtliga ansökningar utan åtgärd.

Kvalitetsfaktorer: lärartäthet och kompetens

Lärartätheten har ökat marginellt i landet till 7,9 lärare per 100 elever. Motsvarande siffra för Danderyd är 7,6. Andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen var i Danderyds kommunala grundskolor, liksom i riket, 82 procent.

Arbetsmiljö och studieklimat

I den arbetsmiljöenkät som genomfördes i Danderyds kommunala skolor i februari 2003 uppger 93 procent av lärarna att de är nöjda med sin arbetssituation. Minst nöjda är lärarna med hur de kan påverka arbetstidsförläggningen och tillgången till kompetensutveckling.

Av svaren framgår att de mest prioriterade arbetsmiljöfrågorna är arbetsplatser/datorer, arbetsbelastning, stress, barngruppernas storlek, ljudnivån, ledningsorganisation och tid för reflektion och samtal. 89 procent av lärarna uppgav att de ofta eller ibland upplever stress i arbetet.

Eleverna skall ges tillfälle att medverka i skyddsverksamheten - arbetsmiljöarbetet genom elevskyddsombud. I Danderyds 7-9 skolor sker arbetsmiljöarbetet genom elevrådets elevskyddsombud. Dessa har som regel genomgått utbildning.

Betyg och nationella prov

Danderyd uppvisar rikets högsta betygsmedelvärden med 244 av 320 möjliga poäng i slutbetyg i skolår 9. Flickor hade i riket 216 jämfört med 195 för pojkar. För flickor i Danderyd var siffran var 255 och för pojkarna 233. Resultat av nationella prov skolår 5 och 9 redovisas i bilaga.

Moderna språk

Idag liksom de senaste fem åren läser ca 2/3 av eleverna i svenska skolor ytterligare ett modernt språk förutom engelska i skolår 7-9. Enligt Skolverkets rapport har spanskan ökat och tyskan minskat i popularitet.

I Danderyds 7-9 skolor är tendensen att elever hoppar av ett ytterligare modernt språk och börjar läsa kreativ engelska. Avhoppet gäller framförallt franska. Det populäraste språket är spanska. Det minst populära språket är tyska. Ett av skälen till avhoppet kan vara att eleven bedömer det som omöjligt att få mer än betyget godkänd.

Statsbidrag till personalförstärkande åtgärder

Under året har statsbidrag till personalförstärkande åtgärder betalats ut inom tre prioriterade områden.

1. Undervisningens individualisering och utvecklande av nya arbetsformer
2. Förebyggande av mobbning och utvecklande av positiva skolmiljöer för alla elever
3. Kompetensförsörjning

Resultatet visar att medlen huvudsakligen använts inom område 1 och att personalen har utökats med framförallt specialpedagoger/speciallärare.

Elever i behov av särskilt stöd

För att hjälpa och stötta elever i behov av särskilt stöd redovisar skolorna i kommunen en stor resurs i form av speciallärare, specialpedagoger och lärare med specialkompetens, men också ett stort antal resursassistenter för att ge elevgruppen ett extra stöd. I skolpengen finns resursmedel för att tillgodose elever med läs- och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter och elever i behov av specialgymnastik. Därutöver söker varje skola ett resursbidrag utifrån ett individuellt åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. Bidrag utgår för specialundervisning, svenska som andra språk samt resursassistent både inom skolan och i skolbarnomsorgen.

Skolorna ansöker om resursbidrag som är två till tre gånger mer än de medel som finns tillgängliga i budget. Skolorna fick i uppdrag att i december redovisa effekten av den insatta resursen för verksamhetsåret 2003/04. Det har inte inkommit entydiga svar från enheterna, varför en dialog pågår med besök i varje skola för att nå en större samstämmighet i tolkningen av svaren. De resultat man ändå kan utläsa visar att de elever som enligt upprättat åtgärdsprogram har behov av särskilt stöd har fått detta. Det är specialundervisning enskilt eller i grupper om två till fyra elever, och en gruppindelning som innebär att två klasser bildar tre grupper med var sin lärare i skolor med elever i år 7 till 9.

Inom både skola och skolbarnsomsorg finns många resursassistenter (elevassistenter) som hjälper och stöttar elever på olika sätt. Resursassistenterna är ofta mycket unga, har kort anställningstid och kommer kanske direkt från gymnasiet och saknar därför utbildning för uppdraget. Trots detta skall de hjälpa de elever som kräver mycket stöd i sitt sociala samspel med andra elever. Resursassistenternas arbete är ofta ett ensamarbete. Många resursas-

sistenter har inte tid avsatt för att delta i kompetensutveckling eller gemensam planering med läraren/arbetslaget. I Danderyds skolor finns drygt 60 resursassistenter. Omvandlat till heltidstjänster har 21 tillsvidareanställning och 31 har en tidsbegränsad anställning.

Målsättningen är att alla elever skall gå i "vanlig" klass och klara utbildningens betygskrav för att på så sätt få tillträde till högre studier. Många elever med behov av särskilt stöd klarar detta med stöd av speciallärare och/eller resursassistent. Under vårterminen 2003 sökte skolorna resursbidrag för 205 elever och under höstterminen för 180 elever. Totalt erhöll de 7 956 tkr.

Vissa elever med ett funktionshinder behöver en mer tillrättalagd undervisningssituation i form av resursklass. Resursklass innebär en liten undervisningsgrupp med högst tio elever och med hög personaltäthet i form av både pedagoger med specialkompetens och resursassistenter.

Behovet av resursklasser kartläggs och fastställs i samråd mellan rektorer och Utbildnings- och kulturkontoret i december året före aktuellt läsår. Verksamheten förläggs till vissa skolor i kommunen där rektor åtar sig uppdraget och tar emot elever från hela kommunen. Detta medför naturligtvis en begränsning i elevers och föräldrars möjlighet att fritt välja skola.

Verksamhet är kostnadsneutral för värdskolan, eftersom skolan utöver elevens skolpeng får kostnadstäckning från Utbildnings- och kulturkontoret. Fr o m höstterminen 2003 finns det resursklasser i Brageskolan, Fribergaskolan, Kyrkskolan, Mörbyskolan, Stocksundsskolan och Vasaskolan med tillsammans 50 elever varav 16 är elever på särskolenivå. Sju elever kommer från annan kommun. Elever som mottas i resursklassen bedöms ha detta behov under minst ett läsår och det är viktigt av sociala skäl att de får ha regelbunden kontakt med en värdklass. Detta måste dock anpassas till den enskilde elevens behov och förutsättningar men det långsiktiga målet är att så mycket som möjligt öka denna tid. I Kevingskolan finns kommunens förberedelseklass med ett tiotal elever som just har flyttat till Sverige från ett annat land och ännu inte har kunskaper i svenska.

Konsulenter från Specialpedagogiska institutet skall ha en övergripande kontakt med kommunen. Kommunen ansvarar för kontakterna med eleven och personer som står eleven nära. Inom Danderyds kommun finns en hörselpedagog (20 procent) för att hjälpa elever med nedsatt hörsel. En specialpedagog (25 procent) är kopplad till det sk Bas-teamet för att vara en pedagogisk kontakt mellan team, skolans personal, eleven och föräldrarna.

Under hösten aktualiserade produktionsledningen frågan om hur fördelningen av resursbidraget till skolorna för elever i behov av särskilt stöd skall organiseras. En diskussion pågår mellan rektorer, Produktionskontoret och Utbildnings- och kulturkontoret om eventuella förenklingar. Arbetet kommer att fortsätta och beroende på resultatet kan frågan behöva föras till kommunfullmäktige för beslut.

Skolbarnsomsorg

Ingen särskild bedömning eller granskning har under 2003 genomförts inom skolbarnsomsorgen.

Förvaltningen avser att under hösten 2004 granska bemanningssituationen inom såväl fritidshem som hemvist.

Granskning/bedömning

Övergripande enkäter

En enkätundersökning har genomförts i skolår 2 och 5. Enkäten riktades till föräldrar. Frågorna rörde trivsel, nöjdhet, kvalitet i verksamheten, mobbning/hänsyn, kunskapsutveckling, social utveckling, delaktighet och ansvar, skriftlig information och IT, ANT samt fysisk aktivitet. Enkätsvaren ger positiva omdömen generellt, men IT-området samt ANT-arbetet i de lägre åldrarna kan förbättras.

Elever skolår 8 svarade på en enkät som, utöver dessa områden även rörde frågor om stress och studie- och yrkesvägledning. Svaren är även här positiva. Eleverna hade ännu inte kommit i kontakt med studie- och yrkesvägledningen, varför det finns anledning att återkomma till frågeställningen vid ett senare tillfälle. Elever i skolår 8 upplever större stress än elever i yngre åldrar.

IT-stöd och teknisk utrustning varierar mycket mellan skolorna. Stora variationer förekommer också när det gäller skolornas förmåga att uppmuntra eleverna till fysisk aktivitet.

Normer och värderingar

- Personalen skall tillsammans med barn/elever och föräldrar inom ramen för de gemensamma normerna och värderingsgrunderna komma överens om vad som skall gälla för enheten
- En kontinuerlig uppföljning av hur normer och värderingar efterlevs skall finnas med i den årliga utvärdering som görs av samtliga enheter

En Värdegrundsutställning ägde rum på Danderyds gymnasium i november. På utställningen presenterade Danderyds skolor hur de på olika sätt arbetar med frågor som rör normer och värderingar.

Mörbyskolans elever i år 9 fick i början av 2004 ta emot Länsstyrelsens nya skolpris för tolerans, mot fördomar och rasism för ”fint arbete för tolerans och kamp mot fördomar och rasism med utgångspunkt i historien men också vår omvärld idag”. Eleverna har i sitt arbete bland annat besökt Auschwitz och gjort en film samt en utställning.

Värdegrundsarbetet pågår ständigt i form av arbetsmetoder som Charlie och Friends samt i temastudier och föreläsningar i värdegrundsfrågor. Värdegrundsfrågor tas upp i förtroenderåd/skolråd och gemensamma trivselregler på respektive skola och på några skolor upprättas förväntansdokument mellan elev - skola, elev- lärare och skola – hem.

Skolornas arbete med det gemensamma ansvaret för skolmiljön genomförs med hjälp av arbetsmiljögrupper, skolgårdsgrupper, elevråd mm.

Sammanfattande omdöme

Sammanfattningsvis kan sägas att skolorna lägger ner mycket arbete på att skapa consensus kring värdegrundfrågor. De statsbidragsfinansierade kamratstödjarna som nu finns på flera skolor fyller en viktig funktion.

En fördjupad granskning av det sociala klimatet vid de tre 7-9 skolorna bör göras under kommande år.

Arbete mot mobbning

- Alla i verksamheten skall utveckla ökat hänsynstagande
- Mobbning eller annan kränkande särbehandling skall inte förekomma. Alla måste ta ansvar, reagera och rätta till vid minsta ansats till mobbning eller annan kränkande särbehandling

Det förebyggande arbetet på skolorna är omfattande. Friends och Charlie är angivna arbetsmetoder i arbetet mot mobbning. Några enheter arbetar enligt Farstamodellen eller Österholmsmodellen.

Skolorna har fungerande handlingsplaner mot mobbning och ofta involveras elevvårdsteamet i arbetet. Det framgår inte huruvida arbetet mot mobbning är en stående punkt på agendan i klassråd och elevråd enligt skolornas förslag till förbättringar från år 2002.

I enkäter utförda av förvaltningen 2003 uppger 6 procent av eleverna i skolår 2, 5 och 8 att de utsatts för mobbning. Motsvarande enkäter 2002 ger i stort sett samma resultat.

Mer än 95 procent av elever och föräldrar uppger i ett antal enkäter att eleverna trivs i skolan. Förvaltningen genomförde övergripande enkäter år 2002 och 2003. Resultatet visar stor samstämmighet med skolornas egna enkäter.

Inom skolbarnsomsorgen uppgav 96 procent år 2002 att de trivdes. Någon motsvarande enkät har inte utförts under året

Skolverket skriver i sin lägesrapport att merparten av lärare och elever trivs i skolan. Mer än 90 procent av eleverna känner sig för det mesta lugna och

trygga i skolan och en lika stor andel av lärarna tycker att de ofta möts med respekt av eleverna. Den sociala miljön i grundskolan upplevs som hårdare under de senaste åren. Drygt 25 procent av eleverna har upplevt sexuellt laddade verbala kränkningar.

Sammanfattande omdöme

Måluppfyllelsen är god, men når inte det mål som Utbildningsplanen anger, nämligen att 100 % av barn/elever/föräldrar/personal skall vara mycket nöjda eller nöjda med individuell omsorg och trygghet. Det förebyggande arbetet på skolorna är omfattande men måste fortsätta.

Barn/elever skall uppmuntras till regelbundna fysiska aktiviteter
---

Under våren gjordes ett tillägg i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet som innebär att skolan skall sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.

Många skolor genomför varje år Gå till skolan-projekt, Piggelinsatsningar och friskvårdsveckor. Några skolor har idrottsaktiviteter inom skolbarnsomsorgen. Inom Ekeby resultatenhet arbetar man med 10-20 minuters fysisk aktivitet varje dag utöver schemalagd idrott. För detta har man utarbetat en rörelsepärm som stöd.

88 procent av föräldrarna till elever i skolår 2 och 83 procent av föräldrarna till elever i skolår 5 är nöjda med den fysiska aktivitet som skolorna erbjuder. Några jämförande siffror från tidigare år finns inte

I skolår 8 uppger i genomsnitt 79 procent av eleverna att de är nöjda med skolans förmåga att uppmuntra dem till fysisk aktivitet. Det är dock stora skillnader mellan skolorna (60-91 procent). Djursholms samskola planerar att införa en "fysisk aktivitetsbok" för att synliggöra elevernas vanor.

Två av skolorna skolår 7-9 har valt att lägga "extra idrott" inom elevens val och erbjuder dessutom extra idrott på eftermiddagstid en gång per vecka.

Sammanfattande omdöme

Många aktiviteter pågår på skolorna för att stimulera den fysiska aktiviteten. Ekeby resultatenhet uppger att man lägger in fysisk aktivitet dagligen.

I stort sett är elever och föräldrar nöjda med skolans förmåga att uppmuntra till regelbundna fysiska aktiviteter.

Med anledning av tillägget i läroplanen bör skolans åtgärder ytterligare uppmärksammas. Även hälso- och livsstilsfrågor bör uppmärksammas.

Alla elever skall vara simkunniga i slutet av skolår 2, enligt Svenska Livräddningssällskapets normer. Simkunnig anses den vara som kan falla i vattnet, få huvudet under och efter att åter tagit sig till ytan kan simma 200 m på djupt vatten, varav 50 m ryggsim.

Detta är ett nytt mål i Utbildningsplanen för barnomsorg och skola 2003-2006. Resultaten i kvalitetsredovisningarna redovisar simkunnighet utifrån tidigare uppsatta mål. Resultaten kan därför inte bedömas. Alla elever i förskoleklass erbjuds simundervisning.

Skolverket har aviserat att tillsyn kommer att ske under våren 2004 rörande elevers simkunnighet och förmåga att hantera nödsituationer vid vatten. Tillsynen avser elever som våren 2004 avslutar år 6.

Eleven skall påbörja läsinläring i förskoleklassen och uppnå rimlig läsförmåga i slutet av år 1.

Förvaltningens bedömning av "rimlig" läsförmåga är punkt 7 i läsutvecklingsschemat LUS: "Jag kan använda flera bokstäver, när jag ska läsa orden. Jag rättar mig själv ibland, när det blir fel."

Fyra av nio resultatenheter skolår F-6, har uppnått målet enligt ovan.

Övriga enheter uppger att de inte fullt ut har arbetat med läsutvecklingsschema, men att arbete pågår med att ge lärarna utbildning i metoden. En fristående skola lämnar ingen uppgift.

Enkätresultat skolår 2 och 5 visar att 96 procent respektive 90 procent av föräldrarna är mycket nöjda/nöjda med skolans förmåga att stimulera läsutveckling/läslust.

Sammanfattande omdöme

Utvecklingsarbete pågår på skolorna med att kompetensutveckla personal och införa läsutvecklingsschema (LUS). Ekebys, Enebybergs och Stockunds resultatenheter liksom Vasaskolan arbetar redan med detta verktyg.

Två internationella studier har gjorts under året. 16 000 svenska elever skolår 3 och 4 deltog. Den ena studien var en trendstudie med jämförande material från 1991. Svenska elever skolår 4 fick den högsta genomsnittliga poängen av samtliga deltagande länders elever. När resultaten från trendstudien jämförs men resultatet från den som gjordes 1991, nyanseras bilden. Svenska tredjeklassare har sämre läsförståelse, särskilt när det gäller längre texter än motsvarande svenska elever tio år tidigare. Läsastigheten har ock-

så försämrats och mindre fritid ägnas åt läsning. Det är för tidigt att göra långtgående tolkningar och många faktorer behöver analyseras innan man kan tolka utfallet.

Under våren 2004 kommer förvaltningen att granska läsinlärning i förskoleklass och skolår 1.

Det är angeläget att elevers intresse för naturvetenskapliga och tekniska studier tas tillvara tidigt och stimuleras under hela skoltiden

I åldersgruppen förskoleklass – skolår 6 pågår många aktiviteter för att stimulera elevernas intresse för naturvetenskapliga och tekniska studier. Det rör sig om särskilda temadagar och experimentdagar. Några skolor arbetar med "Skellefteåmodellen" som är ett sätt att stimulera elevers lust till naturvetenskap och teknik utifrån ett gruppdynamiskt sätt, där även arbete i skilda pojk- och flickgrupper ingår.

På Svalnässkolan har ett teknikrum iordningsställt. Stocksunds resultatenheter bedriver ett matematikprojekt i förskoleklass - skolår 4. Projektets syfte är att få elever att uppleva matematik, teknik och NO i vardagen.

Vasaskolan redovisar en stark ökning av elevernas intresse för teknik. 27 procent fler elever än förra året har teknik på schemat. Vasaskolan vill bli bättre på att redovisa elevernas arbeten genom t.ex utställningar för att ge inspiration till andra. Vasaskolan initierade år 2002 ett stadieövergripande matematikprojekt. Resultatet kommer att följas upp av förvaltningen.

I skolår 7 till och med 9 arbetar två skolor med färre elever i grupperna i NO-undervisningen. På Fribergaskolan bedriver 54 elever studier enligt särskild NO-inriktning.

Mörbyskolan erbjuder elever i skolår 9 att läsa gymnasiets A-kurs i matematik. Här har eleverna också möjlighet att välja astronomi inom elevens val.

Djursholms samskola uppger att andelen elever som 2003 valde naturvetenskapligt program på gymnasiet har ökat med 8 procent.

Sammanfattande omdöme

Många olika aktiviteter pågår vid skolorna för att stimulera och tidigt ta tillvara elevernas intresse för naturvetenskapliga och tekniska studier. Kompetensutveckling av personal förekommer inom området.

Ett ökat intresse för att söka till naturvetenskapligt program på gymnasiet har noterats.

IT-utvecklingen i landets skolor har enligt flera rapporter bromsats upp i samband med att det statliga stödet till datorer och kompetensutveckling upphörde. I Danderyd har man dock inom produktionsorganisationen gått vidare och tillsatt en projektledare (50 %) för att samordna IT-verksamheten och driva på utvecklingen i skolorna.

Förvaltningen föreslår att projektmedel för år 2004 riktas till aktiviteter som stimulerar elevernas intresse för naturvetenskap och teknik.

- Som slutmål för förskoleklassen, där förskolans och grundskolans arbetsätt för- enas samt för grundskolan gäller strävansmålen enligt läroplanen. För att dessa mål och ämnenas kursplaner tillsammans med betygskriterier skall kunna fungera som en helhet från förskoleklass till år 9 krävs samverkan mellan all berörd perso- nal.

Förvaltningen pekade i förra årets pedagogiska bokslut på de utvecklings- möjligheter som kan uppnås genom ett ökat nätverks- och erfarenhetsutbyte. Olika insatser var också aviserade för år 2003.

Enebybergs förskoleklasser har under 2003 varit lokalmässigt organiserade som tidigare d v s inte integrerade i skolan. En förändring kommer att ske till läsåret 2004/05.

Goda exempel på samverkan i de yngre åldrarna finns. Spårtanken med ar- betslag är idag utvecklad på de flesta enheterna förskoleklass - skolår 3 och mellan förskoleklass och skola förekommer olika typer av samarbete.

Personal inom skolbarnomsorgen arbetar också i skolan i högre grad i för- skoleklass - skolår 3.

Ekeby resultatenhet har gemensamma kursplaner, arbetsplaner samt övriga planer som styr verksamheten. Enheten har samverkansmöten en gång i veckan med klasslag, arbetslag och olika tvärgrupper.

Enebybergs resultatenhet har förbättrat samarbetet mellan förskolans och skolans personal genom att anordna gemensamma studiedagar, gemensam planeringsdag vid terminsstart, gemensam planering inför nytt läsår och gemensam utvärderingsdag. Förskolans och skolans personal planerar inför, och har hand om verksamheten varannan vecka vid sexåringarnas veckobe- sök.

Kyrkskolans resultatenhet har tydliggjort förskolans pedagogik för att denna inte skall överskuggas av grundskolans pedagogik. Flera samverkansaktivi- teter mellan barn i förskolan och elever i grundskolan pågår.

Kevingskolan arbetar med spår och där finns ett nära samarbete i förskole- klass – skolår 3 mellan förskollärare, fritidspedagog och grundskollärare.

Stocksunds resultat enhet har gemensamma samlingar med elever i förskoleklass och skolår 1. Barn med god läsförmåga deltar i skolår 1. Vissa spår arbetar med gemensamma temaarbeten. Skolår 4 på Långängsskolan har pedagogisk koppling till arbetslag på Stocksundsskolan.

Vasaskolans förskoleklass - skolår 3 planerar vissa aktiviteter tillsammans såsom t.ex friluftsdagar och studiebesök.

Skolorna pekar på följande utvecklingsområden:

- Ytterligare förbättringar i samverkan mellan förskoleklass och skolår 1.
- Ytterligare tid för pedagogiska diskussioner bör skapas
- Utökad gemensam kompetensutveckling
- Lokalbristen måste lösas i Vasaskolan så att förskoleklassen kan integreras i skolan. Vidareutbildad förskolelärare skall arbeta med förberedelser inför kommande integrering.
- Det påbörjade samarbetet med kontinuerliga uppföljningsmöten F, skolår 1-3 samt skolledning skall utvecklas vid Kyrkskolan. Skolan vill också skapa mötesplatser mellan lärare i förskoleklass och förskolelärare i förskolan
- Utveckling av samarbetet mellan skolorna, liksom samarbetet mellan åldergrupperna inom Ekeby resultat enhet
- Möjlighet för 7-9 skolorna att ta del av LUS-schema och andra resultat, t ex resultat från nationella prov skolår 5

Sammanfattande omdöme

Förvaltningen bedömer att samverkan mellan personal för att arbetsätt, ämnenas kursplaner tillsammans med betygskriterier skall kunna fungera som en helhet från förskoleklass till år 9 är ett fortsatt förbättringsområde.

Detta gäller i första hand förskoleklass - skola samt skolår 4-9, särskilt övergången mellan skolår 6 och 7. Samverkan mellan skolår 6 och 7 består framförallt i överlämnandekonferens på vårterminen. Det är idag, av organisatoriska skäl, svårt att bedriva samverkan mellan skolorna då eleverna söker till tre högstadieskolor inom kommunen. Timplanen är dock anpassad mellan överlämnande skolor i kommunen.

Danderyds Montessori, Elevverket, Vendestigen och Ösby skolor redovisar ett bättre samarbete, då personalen ofta ingår i ett gemensamt arbetslag.

Informationen till föräldrar och elev skall vara tydlig och lämnas i skriftlig form i samband med utvecklingssamtal två gånger per år

Granskningen har genomförts genom besök på enheterna där representanter för personal som genomför utvecklingssamtal samt rektor deltog. Syftet har varit att ta reda på hur den skriftliga informationen till föräldrarna ser ut, när den används och eventuella planerade förändringar. Resultatet visar att de

flesta resultatenheter idag använder sig av någon form av skriftlig information, framförallt i form av individuella utvecklingsplaner. Utformningen av blanketter och redskap varierar mycket. Förändringsarbete pågår på många resultatenheter i syfte att skapa en mer homogen information.

I förskoleklasserna sker den mer omfattande dokumentationen i samband med utvecklingssamtalen och utarbetandet av utvecklingsplaner.

I enkäter gjorda under hösten 2003 med föräldrar till elever i skolår 2 och 5, framgår att föräldrarna i liten omfattning (32 procent skolår 2) och (47 procent skolår 5) fått skriftlig information. Samma föräldrar svarar att de får en tydlig bild av hur barnet kunskapsmässigt utvecklas vid utvecklingssamtalet.

I enkäter till elever i skolår 8 uppger 79 procent av eleverna att utvecklingssamtalet ger en tydlig bild av hur de utvecklas kunskapsmässigt.

Föräldrar är i allmänhet nöjda med den information som skolorna idag ger om barnet/eleven och få föräldrar har efterfrågat skriftlig information. Det framgår dock inte om föräldrar aktivt avstår från den skriftliga information som erbjuds eller om de inte har förstått att skriftlig information skall erbjudas.

Sammanfattande omdöme

Måluppfyllelsen är god men kan förbättras.

Den vanligast förekommande skriftliga informationen idag är utvecklingsplaner/studieplaner, som utarbetas av lärare – elev – förälder tillsammans under utvecklingssamtalet. Detta är framåtsyftande, dvs vilket är målet och hur skall eleven uppnå detta mål.

Den enhetliga form som ett datastöd skulle kunna ge skriftlig information, är fortfarande föremål för diskussion. Skälen är både organisatoriska och ekonomiska. Alla enheter är inte positiva till använda ett IT-baserat verktyg.

I samband med att en granskningsrapport lämnades till barn- och utbildningsnämnden i januari 2004, uppdrog nämnden åt förvaltningen att föreslå åtgärder i syfte att stimulera enheternas arbete med skriftlig information.

Eleven skall ges information om riskerna med tobak, alkohol och andra droger
--

Många enheter med elever i yngre skolåren arbetar idag förebyggande med ANT-undervisning genom Charlieprojektet. Förutom detta arbetar flera skolor enligt fastställda kursplaner i ANT för skolår 5 och 6.

Lokala arbetsplaner/handlingsplaner saknas på flera skolor eller är under omarbetning.

Externa föreläsare används ibland och vid föräldramöten anlitar vissa skolor fältassistenter i informationsarbetet med ANT.

Skolornas utvecklingsförslag

- Koncentrationsläsning, t.ex veckovis
- Fler diskussionsmöten med föräldrar
- Fortsatt samarbete med föräldraföreningar för att hitta nya informations- och/eller diskussionsarenor för föräldrar

Drygt hälften av föräldrarna till elever i skolår 5 instämmer i enkäten i att de tillsammans med skolan lär barnen att avstå från alla former av droger. 29 procent instämmer inte och 13 procent har inte svarat.

Enkätresultaten visar att 80 procent av eleverna i skolår 8 instämmer helt eller delvis i att föräldrar och skola lär eleverna att avstå från alkohol, tobak och droger.

Detta kan jämföras med den undersökning som projektet "Ungt Fokus" gjorde under våren 2003. Tre grupper av ungdomar från kommunens 7-9 skolor intervjuades. Ungdomarna säger att de inte tycker att ANT-undervisningen är bra och att de behöver mer tid för diskussioner och vill träffa unga vuxna som inte har en fördömande attityd. De anser att de behöver information om sk "partydroger" tidigare än idag.

Sammanfattande omdöme

Ett fortsatt förebyggande arbete mot användandet av alkohol och/eller droger kommer att krävas.

Arbetsplaner och/eller handlingsplaner bör upprättas vid de enheter där de saknas. ANT-informationen till de yngre åldrarna (skolår 5 -) kan bli tydligare.

Eleven skall ges möjlighet att fundera och resonera kring etiska frågeställningar som exempelvis sex och samlevnad, jämställdhet och miljö
--

I de yngre skolåren sker samtalen om sex- och samlevnad oftast tillsammans med skolsköterskan och i de flesta fall under skolår 6.

Ungdomsmottagningen tar emot eleverna i år 9 för ett studiebesök på mottagningen. Det sker i halvklass med pojkar och flickor var för sig. Man samtalat och har värderingsövningar om frågor som berör samlevnad, sexualitet,

vänskap etc. Ett par skolor har inbjudit ungdomsmottagningen till skolan för att träffa elever i år 8 och ha samtal och värderingsövningar. Någon skola inbjuder RFSU och RFSL. ”Tjej och killsnack” förekommer från skolår 4.

Vad som görs på skolorna inom området jämställdhet är svårt att utläsa ur kvalitetsredovisningarna. Jämställdhetsfrågor diskuteras i samband med klassråd, elevråd och i arbetsmiljögruppen.

Gymnasiet

Verksamhetsöversikt

I Danderyd finns sex gymnasieskolor, Danderyds gymnasium (kommunal) samt de fristående skolorna Viktor Rydberg gymnasium, Didaktus skolor Danderyd, Marina läroverket, Walthers gymnasium och EU/ IT gymnasiet. Hälften av kommunens elever i aktuell ålder gick i Danderyds gymnasium. Walthers gymnasium och EU/IT gymnasiet är nystartade gymnasieskolor i kommunen. Fullt utbyggda beräknas de ta emot 300 respektive 70 elever.

Programutbud

Danderyds gymnasium har under en lång följd av år erbjudit eleverna en rad specialutformade program.

De specialutformade programmen har blivit allt vanligare både i fristående och kommunala gymnasieskolor, främst inom utbildningar med inriktning mot naturvetenskap, teknik och samhällsvetenskaplig sektor. Hösten 2002 anordnade hälften av landets kommuner specialutformade program.

Gymnasiekommittén presenterade i början av året sitt betänkande ”Åtta vägar till kunskap – en ny struktur för gymnasieskolan”. Betänkandet innehåller bl. a ett förslag om att ersätta nuvarande program med åtta sektorer. Barn- och utbildningsnämnden och produktionsstyrelsen framhöll i sitt remissyttrande till Utbildningsdepartementet att sektorerna framstår som alltför allmänna. Elever behöver redan under första året känna att utbildningen innebär någonting nytt jämfört med grundskolan och att utbildningen behöver ha en klar identitet. Nämnderna påpekade vidare att det är positivt att kursstorleken föreslås öka. I syfte att undvika sk taktikval bör behörighetsgivande ämnen viktas högre i samband med ansökan till universitet/högskola. Antalet betygssteg bör öka. Förslaget om att inrätta en gymnasieexamen tillstyrktes, men det skall krävas godkänt på alla 2500 gymnasiepoäng för att få ut en examen. En proposition kommer att föreläggas riksdagen i mars 2004.

Betygsresultat

Betygsresultat för Danderyds gymnasieskolor kommer att presenteras i en särskild rapport när Skolverket publicerar dessa uppgifter i mars 2003.

Skolverket har jämfört provbetyg med kursbetyg i landet. Resultatet tyder på att elevernas resultat på nationella prov inte motsvarar de betyg som lärarna sätter. Detta kan, enligt Skolverket, vara ett problem för likvärdigheten i betygssättningen i ett nationellt perspektiv.

Stöd i form av resursbidrag har betalats ut till 12 elever under vårterminen och sex under höstterminen. Eleverna finns vid olika gymnasieskolor. De flesta eleverna klarar utbildningsmålen efter insatta resurser.

Grundläggande högskolebehörighet

59 procent av tjugotåringarna i riket uppnådde år 2002 grundläggande behörighet till universitet och högskola.

Tidigare pedagogiska bokslut har påpekat att andelen elever i Danderyd som lämnar gymnasiet utan avgångsbetyg och grundläggande behörighet till högskolan är alltför hög. Danderyds gymnasium har redovisat en rad åtgärder för att förbättra situationen. Skolverket väntas under våren presentera utfallet för våren 2003.

Individuella programmet läsåret 2002/03

Individuella programmet vid Danderyds gymnasium har två inriktningar, IVP (preparandår) och IVA (alternativa lösningar för varje enskild elev). Under läsåret 2002/03 gick fem elever ett preparandår med målet att skaffa behörighet för att söka till ett nationellt program.

Resultaten av studierna vid preparandåret blev att

- tre elever fick behörighet och sökte till nationella program. En elev kom in på Samhällsvetenskapsprogrammet vid Danderyds gymnasium, en på Byggprogrammet vid Röllingby gymnasium och en på Mobila gymnasiet i Kista.
- en elev började på Fribergaskolan eftersom behörighet i svenska inte uppnåddes
- en elev var på grund av speciella funktionshinder svårplacerad och valde att gå ytterligare ett år på IVP.

Under IVP-året klarade tre elever godkänt i den lokala 50-poängskursen Livskunskap. Fyra elever följde grundkursen om 50 poäng i Datakunskap, och alla fick betyget väl godkänd.

Åtta elever var under året inskrivna på IVA. Anledning till inskrivning var sjukdom, avhopp från nationellt program, studier av svenska språket och folkhögskolestudier.

Situationen för IVA-eleverna höstterminen 2003 är att

- fyra av eleverna under vårterminen fyllde 20 år och skrevs ut från IVA. De fortsätter sina studier inom vuxenutbildningen och på folkhögskola.
- tre elever går på nationella program
- en elev arbetar

Moderna språk utöver engelska

Tendensen nationellt sett är att man börjar läsa nya moderna språk i gymnasiet i stället för att fortsätta med det språk man läst som språkval i grundskolan.

Enligt en Skolverksstudie ökar andelen elever som börjar läsa språk men som sedan hoppar av. En vanlig förklaring till avhopp är att man uppfattar det som svårare att få bra betyg i språk än i andra ämnen inom det individuella valet.

Den 1 juli år 2000 infördes nya kursplaner i moderna språk där de tidigare B och C-språken ersattes med kurser indelade i olika steg. En elev får inte längre läsa om en språkkurs som denne redan fått betyg på i grundskolan.

Kvalitetsfaktorer: Lärartäthet och kompetens

Lärartätheten i gymnasieskolan har ökat under de senaste åren. Den totala lärartätheten i riket var läsåret 2002/03 8,2 lärare per 100 elever.

Samtidigt som lärartätheten i riket har ökat, har andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen minskat. Läsåret 2002/03 var andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen 77,5 procent. Andelen obehöriga heltidstjänstgörande lärare är dubbelt så hög i Sverige jämfört med genomsnittet i sammanlagt 4000 gymnasieskolor i 14 länder enligt en nyligen publicerad OECD-rapport.

Lärartätheten i Danderyds kommunala gymnasium är 7,0 per 100 elever, vilket kan förklaras av att skolan endast anordnar teoretiska program.

Sett i ett internationellt perspektiv är lärartätheten i gymnasieskolan låg i Sverige. Genomsnittet inom OECD-området år 2001 var 13,8 heltidselever per lärare, medan motsvarande siffra i Sverige var 16,6. Statistiken inkluderar lärare i gymnasial vuxenutbildning vilket minskar jämförbarheten.

Andelen lärare med pedagogisk utbildning i Danderyd är 83 procent, jämfört med 79 procent i riket. Elevkullar i gymnasieskolan blir allt större samtidigt som det råder brist på behöriga lärare. Utmaningen är störst för lärare i yrkesämnena i gymnasieskolan. Det aktuella rekryteringsläget i Danderyds gymnasieskolor uppges för närvarande vara mycket gott.

Personalförstärkande medel

Under året har statsbidrag till personalförstärkande åtgärder i Danderyd betalats ut inom följande områden:

1. Undervisningens individualisering och utvecklande av nya arbetsformer

2. Förebyggande av mobbning och utvecklande positiva skolmiljöer för alla elever

Danderyds gymnasium har utökat tid och bemanning på Lärcentrum i syfte att öka andelen elever med godkända betyg. En elevkonsulent har anställts för att bl a arbeta med elevdemokrati.

Didaktus gymnasium har anställt en speciallärare som arbetar med handledning av personal, stöd till enskilda elever och till elever i grupp.

Marina läroverket använder medlen för personalförstärkning till att utöka tiden för skolsköterska och skollledning.

Viktor Rydbergs gymnasium har en lärare anställd för att arbeta med ökad individualisering genom olika lärstilar (simulerings/dramapedagog), en speciallärare som arbetar med dyslexieelever samt en kurator.

Granskning/bedömning

Normer och värderingar

Personalen skall tillsammans med barn/elever och föräldrar inom ramen för de gemensamma normerna och värderingsgrunderna komma överens om vad som skall gälla för enheten

- En kontinuerlig uppföljning av hur normer och värderingar efterlevs skall finnas med i den årliga utvärdering som görs av samtliga enheter

Danderyds gymnasium

Skolans närvarorutiner har förbättrats. En närvarogrupp arbetar med att minska stress för både personal och elever.

Skolan har en lokal 50-poängskurs med namnet Värdefilosofi.

I maj överlämnade statsministern demokratipriset till skolans elevförening Kontrast.

En elevkonsulent har anställts för att arbeta med demokrati- och värdegrundsfrågor. Resultatet är ett förbättrat socialt klimat på skolan.

En fortsatt utveckling mot större delaktighet i beslutsprocesserna i arbetslag och i de studerandes råd och föreningar liksom kortare teambildande resor för elever i åk 1 anges som förbättringsområden.

Didaktus gymnasium arbetar med en värdegrundsgrupp bestående av elever och lärare. Gruppen har tagit fram riktlinjer för hur respekt och ömsesidigt förtroende mellan lärare och elever skall kunna ökas. Enkätresultat visar att 66 procent av eleverna tyckte att förhållandet mellan lärare och elev kännetecknades av respekt och ömsesidigt förtroende. Elev- och personalkontrakt skall förbättra arbetsklimatet för både elever och personal. Eleverna deltar i skyddsronde och skolkonferensen.

Marina läroverket redovisar i sina enkäter att 78 procent av eleverna tycker att stämningen på skolan är bra/mycket bra. Två grupper av elevskyddsombud finns på skolan. De engagerar sig i fysisk skolmiljö och psykosocial arbetsmiljö.

Tre programdagar per år anordnas för att eleverna skall lära känna varandra bättre. Under dessa dagar blandas elever från alla klasser.

Viktor Rydbergs gymnasium

Enkät svar rörande trivsel och miljö visar inga stora förändringar mellan 2002 och 2003. Skolan arbetar tillsammans med elevrådet för att behålla en ren och snygg gemensam miljö. Vikten av tolerans för olikheter betonas i alla sammanhang och arbetet med att upprätthålla respekten mellan eleverna skall fortsätta.

Sammanfattande omdöme

Förvaltningen bedömer att de fyra gymnasieskolor som lämnat in kvalitetsredovisningar beskriver hur de arbetar med normer och värderingar på ett föredömligt sätt. Uppföljning av hur normer och värderingar efterlevs redovisas dock inte av alla.

Arbete mot mobbning (alla)

- Alla i verksamheten skall utveckla ökat hänsynstagande
- Mobbning eller annan kränkande särbehandling skall inte förekomma. Alla måste ta ansvar, reagera och rätta till vid minsta ansats till mobbning eller annan kränkande särbehandling

Didaktus gymnasium arbetar med bl a Friends och tror att det ringa problemet med mobbning är en konsekvens av att skolan är liten och att "alla känner alla".

Viktor Rydbergs gymnasium använder i alla sina kursutvärderingar frågeställningar om i fall eleven upplevt obehag i gruppen eller om det finns individer som bidragit till att eleven känt sig illa till mods.

Danderyds gymnasium hänvisar till en enkät utförd i december 2002 som visar att av 665 angivna svar ansåg 98 procent att de kände sig trygga.

Sammanfattande omdöme

Måluppfyllelsen är god och samtliga gymnasieskolor uppger att mobbning är ett mindre problem på skolorna.

Skolorna har fungerande antimobbningsplaner.

Barn/elever skall uppmuntras till regelbundna fysiska aktiviteter

På *Danderyds gymnasium* ingår B-kursen i idrott i stort sett i samtliga program.

Skolan har ett antal valbara kurser. Elever och personal har fri tillgång till skolans upprustade gym. Naturvetenskapligt program med idrott och hälsa finns på skolan och till hösten 2004 planeras även Samhällsvetenskapligt program med samma inriktning.

Alla elever vid *Didaktus gymnasium* har en timme idrott per vecka, vilket motsvarar fler timmar än kursens poäng. Alla elever erbjuds dessutom 1,5 timmar per vecka extra efter skoltid. Idrotten kommer att läggas om till 2x60 min varannan vecka för att använda tiden mer effektivt.

På *Viktor Rydbergs gymnasium* är B-kursen i idrott obligatorisk.

Skolan har flera skollag med obligatorisk träning. Ca en tredjedel av eleverna är med i något skollag.

Walthers gymnasium, som startade i augusti 2003 har idrott som profil. Eleverna kan välja idrott tre gånger per vecka.

Sammanfattande omdöme

Många aktiviteter pågår för att öka elevernas fysiska aktiviteter.

Det är angeläget att elevers intresse för naturvetenskapliga och tekniska studier tas tillvara tidigt och stimuleras under hela skoltiden

På *Danderyds gymnasium* har tre nya utbildningar inom det naturvetenskapliga området startat läsåret 2002/03. Ytterligare en beräknas starta höstterminen 2004.

Samarbete finns med Tekniska museet, Nobelmuseet och Kungliga tekniska högskolan (KTH) m fl.

Betygen väl godkänd och mycket väl godkänd har ökat i samtliga kurser från år 2002 till år 2003. Endast i kemi A har icke godkänd ökat från 3,3 till 5,9 procent.

Naturvetenskapliga programmet vid *Didaktus gymnasium* har en molekylär-biologisk inriktning för att inspirera till fortsatta studier inom området. Moderna laboratorier finns. Alla laborationer kan genomföras på skolan. Elever, föräldrar och lärare är nöjda.

Vid *Viktor Rydbergs gymnasium* har laborationsinslagen i biologi, kemi och fysik utökats. En "London science trip" erbjuds eleverna på naturvetenskapliga programmet. Samundervisning sker i matematik C och fysik A i syfte att öka förståelsen för hur ämnena hänger ihop.

Många elever söker till naturvetenskapsprogrammet och få hoppar av.

Sammanfattande omdöme

Gymnasieskolorna arbetar generellt medvetet med att ta till vara och att stimulera elevernas intresse för naturvetenskapliga och tekniska studier.

Nya utbildningar med naturvetenskaplig profil erbjuds vid Danderyds gymnasium och *Didaktus gymnasium*.

Skolan skall ge en bra grund för att eleven skall kunna studera/arbeta utanför Sveriges gränser. Det skall finnas en internationell dimension i utbildningen
--

Danderyds gymnasium erbjuder två program med internationell inriktning - Internationell ekonomi och Internationellt samhällsvetenskapligt program. Eleverna på Internationella ekonomiprogrammet praktiserar i London i tre veckor och eleverna på Internationella samhällsprogrammet gör en studieresa till Europaparlamentet. Internationella utbyten sker med flera städer i Europa och med Bangladesh och Tanzania.

Skolan är med i "Europroject", som är ett samarbetsprogram med 15 EU-länder, sedan 1996. Varje år träffas rektor, två lärare och fyra-sex elever från varje land till workshops och gemensamt arbete hos någon värdskola. År 2006 är Danderyds gymnasium värd för mötet.

Under vårterminen 2003 inbjöds skolan till ett samarbetsprojekt med Ross-school i New York. Ett besök under hösten resulterade i att de tankar som föddes där rörande helhetssyn och ämnesintegrering nu utvecklas på program med estetisk inriktning.

Elever som deltagit i internationella program/utbyten går ofta till högskoleprogram med internationell inriktning.

Didaktus gymnasium bjuder in gästföreläsare, ordnar internationella temadagar som bygger på de kulturer eleverna representerar samt arrangerar studieresor.

Alla elever besöker Zenit (drivs av SIDA) under sin skoltid.

Utbytesprojekten med Norden och övriga Europa var inte attraktiva bland eleverna och krävde en alltför stor insats av lärarna. Projekten vilar tills vidare. Studieresor och temadagar skall utvecklas vidare.

En tredjedel av personalen vid *Viktor Rydbergs gymnasium* har utländsk bakgrund och ca 25 procent av kurserna läses på engelska. Skolan är koordinatskola för europeiska ungdomsparlamentet och deltar varje år i två ungdomsparlaments-sessioner i andra europeiska länder. Studieresor erbjuds varje år till flera länder i Europa. Skolan erbjuder eleverna kurser med internationellt tema, ”International Relations” och ”Asian Studies”, som individuella val.

Simuleringspedagogik inom ”European studies” kommer att byggas ut så att alla kan delta. Utbyte med svenska skolan i Paris kommer att påbörjas.

Walthers gymnasium kommer att påbörja ett samarbete med ett idrottsgymnasium i Norge.

Sammanfattande omdöme

Gymnasieskolorna redovisar intressanta samarbeten och utbyten med flera internationella partners i syfte att ge utbildningen en internationell dimension. Danderyds gymnasium erbjuder två program med internationell inriktning.

Särskola - Gymnasiesärskola

Verksamhetsöversikt

Elever som bedöms inte kunna nå grundskolans kunskapsmål för att de har ett begåvningsmässigt funktionshinder (utvecklingsstörning, bestående hjärnskada, autism eller autismliknande tillstånd) skall tas emot i särskolan.

Särskola är det samlade namnet på två olika skolformer, grundsärskola och träningsskola. I grundsärskolan läser eleverna ämnen som i stort sett överensstämmer med grundskolans, men i långsammare takt och med mindre stoff och mer praktiska inslag. Generellt ges inte betyg. Träningsskolan finns för elever med mer omfattande funktionshinder och elever som inte klarar att nå målen i grundsärskolan. Kursplanen anges t ex ämnen som kommunikation, vardagsaktiviteter och verklighetsuppfattning.

Skolverket rapporterar att andelen elever mottagna i särskolan fortsätter att öka och att ökningen sedan läsåret 1992/93 nästan har fördubblats. Inom kommunen har antalet elever som har rätt till särskola ökat från 28 läsåret 2000/01 till 44 höstterminen 2003. Elever finns från förskoleklass t o m

gymnasiesärskola. 18 elever finns inom kommunen i klasser i Vasaskolan och Mörbyskolan samt några som individintegrerade. Sju elever går i skola i annan kommun och 10 elever går i fristående särskolor. Nio elever går i gymnasiesärskolan.

I en enkät till danderydsföräldrar med barn i särskolan, framkommer att föräldrarna saknar erbjudande om särskoleverksamhet inom kommunen.

Äventyrsskolan inom Moa AB är en fristående grundsärskola med inriktning mot Aspergers syndrom. Skolan har tidigare bedrivit verksamhet i Täby men vuxit ur sina lokaler. Moa AB har nu lokaler i Enebyberg.

Gymnasiesärskolan är till för elever som på grund av utvecklingsstörning inte klarar att gå i gymnasieskolan. Utbildningen är frivillig för eleven men det är en skyldighet för kommun att erbjuda en 4-årig utbildning. Eleverna kommer företrädesvis från särskolan. Det finns åtta nationella program och det går att kombinera de nationella programmens olika kurser till ett specialutformat program. Det individuella programmet innehåller två nivåprogram, yrkesträning och verksamhetsträning och är till för elever med grava funktionshinder.

Danderyds gymnasium har redan tidigare det nationella Hotell och restaurangprogrammet och fr o m höstterminen 2003 finns ett specialutformat program för gymnasiesärskolan med inriktning mot service och miljö. Programmet har tagit emot många praoelever från grundsärskolan och intresset är stort från flera elever att börja höstterminen 2004.

Gymnasiesärskolan planerar samverka med andra kommunala verksamheter för att låta eleverna prova på att arbeta med lämpliga arbetsuppgifter i en ”verklig” miljö samtidigt som en social kompetens byggs upp hos eleverna.

Den fristående gymnasiesärskolan ”Hugin och Munin” har Skolverkets godkännande för att bedriva verksamhet i kommunen. Verksamheten har dock inte kommit igång och ledningen för skolan har meddelat att man avvaktar till kommande läsår.

Granskning/bedömning

I Vasaskolan finns två särskoleklasser med olika inriktning. I den ena samundervisningsklassen går det elever som är mottagna (inskrivna) i särskolan och i den andra går elever som bedöms ha rätt att gå i särskola men där föräldrarna inte ansökt. Denna klass tar emot elever med autism och erbjuder en utbildning kompletterad med beteendeterapi. Denna verksamhet innehåller delar av behandling som bör bekostas av annan huvudman, i detta fall Landstinget.

Mörbyskolan har en samundervisningsklass år 7-9, som arbetar på ett fördömligt sätt och är socialt integrerad i skolan.

Arbetet med att tillmötesgå föräldrarnas önskemål om särskoleverksamhet inom kommunen fortsätter. Efterfrågan finns beträffande plats i förskoleklass och skolår 1. De aktuella barnen finns idag i verksamheter utanför kommunen.

Gymnasiesärskolans verksamhet i Danderyd har breddats, vilket innebär att en danderydselev kan välja en skola som passar hans/hennes behov och förutsättningar. Elevantalet kommer att fördubblas de närmaste åren. Ökningen är från nio till 12 elever läsåret 2004/05, till 15 elever läsåret 2005/06 och till 18 elever läsåret 2006/07.

Kommunal vuxenutbildning

Verksamhetsöversikt

Komvux består av grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning. Kommunerna är skyldiga att erbjuda och aktivt rekrytera personer som saknar kunskaper motsvarande grundskolenivån. Den gymnasiala vuxenutbildningen är likvärdig med utbildningen i ungdomsgymnasiet men inte identisk. Påbyggnadsutbildning syftar till att ge vuxna en utbildning som leder till en ny nivå inom deras yrke eller till ett nytt yrke.

Studierande i den gymnasiala vuxenutbildning har minskat i hela riket. Trenden är densamma i Danderyd. Samverkan mellan små kommuner blir nödvändig för att kunna upprätthålla ett högkvalitativt och ändamålsenligt utbud av kurser. NOSVUX Kunskapscenter drivs på uppdrag av Danderyd, Täby, Vallentuna och Vaxholm. Under 2003 har kunskapscentret svarat för gemensam studie- och yrkesvägledning i sektorn. Fr o m 2004 utökas ansvarsområdena till att bl a

- svara för myndighetsutövning gentemot externa anordnare av vuxenutbildning, bl a upphandling och interkommunala ärenden
- upprätta slutbetyg
- sköta kontinuerlig intagning av vuxenstudierande enligt gällande prioriteringsordning
- samordna området kursutbud i nära samverkan med kommunernas egenproduktion
- optimera utbildningsorganisationen med hjälp av en vuxpeng
- utveckla och genomföra kvalitetsuppföljningar
- tillhandahålla webbaserade nivåbedömningstester

Granskning/bedömning

Kommunen lämnade under våren en rapport till Skolverket om det sk Kunskapslyftet och utvecklingen av vuxenutbildning i Danderyd 1997-2003. Av rapporten framgår bl a att invånare i Danderyd

- har lättare än tidigare att få information om studiemöjligheter via studievägledare, hemsida, katalog och öppen studieverksamhet vid bibliotek
- har tillgång till ett bredare utbud av kurser genom nordostsamarbetet
- erbjuder distansutbildningar och flexibla studieformer i ökad utsträckning
- har fått tillgång till stöd i sina studier av ämneslärare och även dyslexistöd i anslutning till sina studier i egenregin. Elever med mer omfattande behov av dyslexistöd och utredning kan erbjudas detta i Täby.

I Skolverkets rapport framgår att ca 8 procent av en årskull börjar studera på komvux det år de fyller 19 och ytterligare 12 procent då de fyller 20. Nästan 40 procent av landets 23-åringar har någon gång studerat på komvux.

Statistik från Danderyd visar att andelen yngre elever är hög. Ca 40 procent av alla studerande i gymnasial vuxenutbildning under perioden 1997-2003 var under 24 år (33 procent höstterminen 2003). Många unga har behörighets- och konkurrenskompletterat inför ansökan till högre studier. NOSVUX Kunskapscenter tillämpar fr o m 2004 stramare intagningsregler, vilket innebär att den som vill konkurrenskomplettera, dvs har fått betyget godkänd tidigare, hänvisas till prövning.

Studiestöd

Många elever kunde inom ramen för Kunskapslyftet studera med särskilt studiestöd. Detta stöd har successivt upphört och till viss del ersatts med det nya rekryteringsbidraget, som riktas till dem som utan en aktiv rekryteringsinsats inte skulle ha sökt sig till studier. Danderyds kommun har, på grund av sin befolkningsstruktur endast erhållit medel motsvarande ca 10 heltidsstuderande. Bidraget bedöms ha varit ett bra hjälpmedel i arbetet med att få korttidsutbildade och arbetslösa att börja studera.

Attitydundersökningar

I januari presenterades en granskningsrapport om elevernas attityd till utbildningen inom Danderyds vuxengymnasium. Resultatet var inom flera kurser bra, men underlag saknades från ca 40 procent av deltagarna. Fr o m 2004 kommer kursutvärdering att inlämnas till NOSVUX-kansliet i samband med fakturering, för att på detta sätt kontinuerlig få information om elevernas uppfattning om kvalitén i utbildningen.

Betygsresultat

Av betygsstatistik från Danderyds vuxenutbildning framgår att elevunderlaget minskat väsentligt. En orsak till detta är att undervisningen i svenska för invandrare (sfi) för o m höstterminen flyttade till Täby kommun.

Enligt rektors betygsanalys beror ökningen av antal icke godkända (IG) betyg bl a på följande:

- Från och med våren 2003 infördes stramare intagningsregler. Elever som redan har betyget godkänd eller mer är inte behöriga att studera.
- Lärare är mer restriktiva med att sätta streck. Finns betygsunderlag skall betyg sättas.
- Rektor bedömer vidare att nya distansutbildningar inom bl a påbyggnadsutbildningen data har ökat antalet IG betyg. Prövning för att höja ett IG betyg är kostnadsfritt.

För studerande som önskar studera gymnasiala kurser skall möjlighet finnas att kontakta eller besöka Lärcentrum för viss handledning. Studerande som ej kommer till lektionstillfällena kommer att kontaktas omgående.

Skolverket rapporterar att 77 procent av kursdeltagarna i gymnasial vuxenutbildning i riket slutförde sina kurser under läsåren 2000/01 och 2001/02. I grundläggande vuxenutbildning var andelen 63 procent.

Påbyggnadsutbildning

Antalet Danderyds elever i påbyggnadsutbildningar har minskat kraftigt de senaste åren. Under 2003 studerade ett tiotal elever inom områdena IT, el, turism, naturbruk och transport.

Skolverket konstaterar att påbyggnadsutbildningarna behöver utvecklas. Eftersom den gymnasiala yrkesutbildningen betraktas som studieförberedande ställs högre krav på specialisering på eftergymnasial nivå. Skolverkets studie visar att påbyggnadsutbildningar bör finnas kvar som eftergymnasiala yrkesinriktade utbildningar, men att finansiering och ansvar bör åligga staten.

Infrastruktur

Med stöd av det statliga infrastrukturbidraget har det skapat ett öppet Studiecetrum vid Mörby bibliotek. Avsikten har varit att underlätta studier i lugn miljö och erbjuda moderna bredbandsanslutna datorer med bl a pedagogiska språkprogram.

I en enkätundersökning som förvaltningen genomförde vid kommunens fyra bibliotek i december ställdes frågor angående besökarnas kunskaper om Studiecetrum. Endast 110 personer (10 procent) sade sig känna till vad

Studiecentrum erbjöd. Enligt bibliotekschefen utnyttjas dock datorerna maximalt för ändamålet.

Ökade marknadsföringsinsatser och ett ökat erfarenhetsutbyte mellan bibliotek och utbildningsanordnare i nordostsektorn kommer att genomföras under våren.

Sammanfattande omdöme

Medborgarnas behov av ändamålsenlig kommunal vuxenutbildning skall kunna tillgodoses även om de budgetmässiga förutsättningarna minskar. NOSVUX-kansliet har en strategisk roll för att klara uppgiften. Noggrann uppföljning av efterfrågan och kundernas bedömning av utförarnas verksamhet kommer att göras. Utveckling förutses ske i bred samverkan mellan olika aktörer såsom arbetsförmedling, kommunala arbetsgivare, näringsliv, bibliotek, studieförbund och försäkringskassa. Undervisning enligt flexmodell, ett ökat kursutbud på kvällstid samt handledning vid öppna Lärcentrum är verksamheter som är under uppbyggnad.

Musikskolan

Musikskolan är ett frivilligt åtagande för kommunerna. Nationella mål eller andra statliga förordningar som reglerar musikskoleverksamheten finns ej.

Sveriges musik- och kulturskolors samarbetsorganisation (SMOK) presenterar årligen statistik över musikskolornas verksamhet. SMOK utgör även samtalspart med staten i frågor som rör musik- och kulturskoleverksamheten i Sverige.

Verksamhetsöversikt

En kommunal och tre privata musikskolor samt två studieförbund med musikundervisning erhåller kommunalt bidrag.

Den kommunala musikskolan (Danderyds musikskola) har totalt 1 460 elever, varav 745 i grundkurs och 715 i ämneskurs. De privata musikskolorna har ca 340 elever.

Kvalitetsredovisning har begärts in från den kommunal och tre privata musikskolor. Den kommunala samt en privat musikskola har lämnat in redovisningar.

Danderyds musikskola

Ensemble- och orkesterverksamheten är kärnan i utbildningen. Totalt genomförs ca 80 konserter per år. Arbetet är till stor del organiserat i projekt. Konserter, inspelningar och ensembler genomförs och utvärderas av de

lärare som ingår i varje projektgrupp. I ämnesgrupperna sker mycket av den pedagogiska diskussionen och utvecklingen. Kompetensutveckling sker både i grupp och enskilt genom gemensamma studiedagar. Individuella kompetensutvecklingsplaner finns. Läraren och eleven har i början av varje läsår ett utvecklingssamtal, där mål och ambitionsnivå diskuteras. Detta dokumenteras skriftligt och följs upp i ett utvärderingssamtal i slutet av året.

Utbudet av ämnen har förändrats för att möta kundernas önskemål och för att utveckla ensembleprofilen ytterligare. Samarbetet med grundskolan har fortsatt. Samarbetet (förutom grundkursen) med Kevingskolan, Vasaskolan, Danderyds gymnasium, Svalnässkolan, Ösbyskolan, Långängsskolan och Baduhilds förskola har utökats.

Alice Moroz Pianoskola (privat)

Undervisningen bygger på att musiken är som ett språk. Barnen lär sig tala först, sedan läsa. På samma sätt får eleverna lära sig spela innan de lär sig läsa noter. Eleverna får själva välja den musikstil de föredrar. De får fritt välja musikstycken inom ett brett urval för respektive nivå och ålder. Föräldrar får skriva på ett avtal om att reservera tid för musikaliska stunder tillsammans med sina barn minst två gånger i veckan. I slutet av terminen får eleven möjlighet att uppträda. Till konserterna inbjuds föräldrar och vänner. Efter konserten brukar elever, lärare och föräldrar under en stunds samvaro tala om elevens framtida musikaliska och personliga utveckling.

Granskning/bedömning

<p>Eleven skall utveckla sin förmåga till musikaliskt skapande, enskilt och tillsammans med andra Eleven skall ges möjlighet att framträda inför publik Eleven skall ges utrymme att påverka undervisningens innehåll och form Föräldrar skall hållas informerade om elevens musikaliska framsteg</p>

Förvaltningen har genomfört elev- och föräldraenkäter i två privata musikskolor. Den kommunala musikskolan har genomfört en egen elev- och föräldraenkät.

Enkätsvaren visar att 99 procent av eleverna i den kommunala och 82 procent i de privata tycker att de har blivit bättre på att spela sitt instrument.

Samtliga elever i kommunal och privat undervisning spelar regelbundet tillsammans med andra.

96 procent i den kommunala musikskolan får påverka undervisningens innehåll. Motsvarande siffra i den privata musikskolan är 100 procent.

92 procent i den kommunala musikskolan får påverka valet av musik. Motsvarande siffra i den privata musikskolan är 100 procent.

81 procent av föräldrarna i den kommunala musikskolan får veta hur elevens musicerande utvecklas. Motsvarande siffra i den privata musikskolan är 91 procent.

Ordförklaringar

ANT	alkohol, narkotika och tobak
BUN	barn och utbildningsnämnden
Charlie	Chemical Abuse Resolution Lies in Education : ett program som arbetar med självmedvetande, relationer beslutsfattande och information om droger
Farstamodellen	en utarbetad arbetsmodell i olika steg i arbetet mot mobbning
Friends	elever mot mobbning. Kompisstödjare som fun- gerar som spindeln i nätet i skolans arbete mot mobbning. De arbetar också för ett positivare klimat på skolan
LUS	läsutvecklingschema. Ett verktyg för förskole-, grundskole- och gymnasielärare att ta reda på hur långt eleverna nått i sin läsutveckling
NO-sektorn	nordostsektorn
NO undervisn./inriktn.	naturorienterad undervisning/inriktning
NTA	naturvetenskap och teknik för alla
NOSVUX	nordostsektorns vuxenutbildning
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development -ekonomiskt samarbetsorgan
RFSL	Riksförbundet för sexuellt likaberättigande
RFSU	Riksförbundet för sexuell upplysning
SALSA	Skolverkets analysverktyg för skolresultat
Simuleringspedagogik	”lekfullt lärande för vuxna” ett sätt att individua- lisera undervisningen genom olika lärstilar
UKK	utbildnings- och kulturkontoret
Ungt Fokus	ett samarbetsprojekt kring förebyggande ung- domsfrågor i Danderyds kommun
Österholmsmodellen	ett handlingsprogram mot mobbning utvecklat av AnnCha Lagerman

Bilagor/Nyckeltal

1. Förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet
2. Plan för inspektion, uppföljning och utvärdering inom barn- och utbildningsnämndens ansvarsområde
3. Personaltäthet/kompetens inom förskola och familjedaghem år 2002 och 2003
4. Utdrag ur föräldraenkät inom familjedaghemmen våren 2003
5. Utdrag ur föräldra/elevenkäter inom grundskolan år 2, 5, 8
6. Betyg i grundskolan över tid samt jämförelse med andra kommuner
7. Nationella prov år 5 och år 9
8. Gymnasieskolan: betyg och behörighet ..... Kompletteras senare.
9. Slutbetyg vid Danderyds kommunala vuxenutbildning 2000-2003

Bilagorna/nyckeltal går att få som papperskopior från Utbildnings- och kulturkontoret i Danderyd tfn 08-56 89 10 00.